

рішення – це правовий обов'язок органів законодавчої, виконавчої та судової влади, їх посадових осіб, органів місцевого самоврядування і одна з основних гарантій права на інформацію. Вихідними для гарантій права доступу до офіційної інформації, зокрема, є положення статті 57 Основного Закону України про те, що закони та інші нормативно-правові акти, не доведені до відома населення, є не чинними. Офіційне оприлюднення законів пов'язане із забезпеченням закріпленого Основним Законом права кожного знати свої права і обов'язки, здійснювати доступ до офіційної інформації.

Реалізація права громадян на офіційну інформацію на сьогодні є досить складною проблемою. Чинне законодавство встановлює форми доведення офіційної інформації до відома заінтересованих осіб (Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації», «По порядок висвітлення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні»). Проте, як свідчить практика, вони не використовуються владними органами в достатній мірі, інформація про їх діяльність є обмеженою і переважно тенденційною. Слід зазначити, що на законодавчому рівні відсутні чіткі повноваження державних органів та органів місцевого самоврядування по забезпеченню громадян, їх об'єднань відповідною інформацією, обов'язок формувати інформаційні ресурси з питань діяльності, прийнятих рішень; відповідальність за порушення встановленого порядку доступу до інформаційних ресурсів та ін.

За останній час в Україні була прийнята значна кількість нормативно-правових актів, що регламентують доступ громадян до офіційної інформації, але на сьогоднішній день на законодавчому рівні належним чином не визначені правові засоби і механізми доступу зацікавлених осіб до офіційної інформації. Саме тому, необхідно розробити концепцію суспільного доступу громадян до офіційної інформації, при цьому необхідно створити рівні умови для доступу громадян до офіційної інформації, провести уточнення понятійного апарату, розробити механізми реалізації права громадян на офіційну інформацію.

Кубинець В. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри теорії держави та права*

РОЗСУД В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

У даний час величезне значення має завдання побудови правової держави із загальноприйнятими громадянськими та людськими цінностями, серед яких першорядне місце займає гарантування прав і свобод людини. Держава і особа, співвідношення їх інтересів в кримінальному процесі є однією з найважливіших проблем в суспільстві.

Суб'єкти кримінального процесу, його учасники повинні бути наділені не тільки правами і обов'язками, але і в певних випадках і певною мірою, свободою в їх використанні, у виборі їх поведінки. Держава при цьому не повинна бути лише гарантом використання прав, оскільки і держава і особа є елементами громадянського суспільства, як цілого, вони не тільки є самостійними, але і повинні бути залежними один від одного.

Розсуд в кримінальному процесі буде розглянуто під кутом принципу диспозитивності. Як зазначив В. Маляренко: «У країнах, де пріоритет віддається диспозитивності, спостерігається така закономірність: чим вищий рівень правової культури народу; чим природніша і популярніша ідея право слухняності, тим менше правових норм приймається в країні». Вільне використання заінтересованими суб'єктами своїх матеріальних і процесуальних прав у межах реалізації принципу диспозитивності може виявитися не ефективним і не дати позитивних результатів.. Роль чинників, що забезпечують реалізацію прав суб'єктами процесу, виконує система передбачених законодавством положень, завдяки яким у реальному кримінальному процесі може бути забезпечена свобода поведінки його заінтересованих та інших суб'єктів. Ці положення в теорії називають процесуальними гарантіями.

Кримінально-правові гарантії забезпечення свободи використання своїх прав суб'єктами кримінального процесу є надійнішим серед інших правових гарантій, що забезпечують вільний вибір варіантів поведінки суб'єктами кримінального процесу. Так, ст. 16-1 КПК вказує, що захист підсудного здійснює сам підсудний, його захисник або законний представник.

Свобода суб'єктів кримінального процесу в користуванні правами передбачає не тільки вільний вибір варіанта своєї поведінки, а і можливість самостійного вирішення питання щодо використання або не використання того чи іншого права. Вирішальним фактором у формуванні правової держави, як зазначає Ю. Гурджи, є так званий «людський чинник», оскільки характер втілення в життя прав, свобод, законних інтересів особистості значною мірою визначається особистим ставленням до них їх носіїв.

Після порушення на основі матеріалів дослідчої перевірки кримінальної справи, коли спричинення моральної, фізичної або моральної шкоди певній особі обґрунтовано спеціально уповноваженими на це посадовцями, така особа виходить на новий рівень процесуальних відносин і набуває певного обсягу прав, який дає їй можливість стати рівноправним учасником кримінального процесу.

Отже, будь-яка особа при взаємодії з правовою нормою має можливість вибрати одну з поведінкових ліній: виконати (дотримати) правову норму або проігнорувати її. Це також є свідченням існування розсуду. Але на жаль, його правова природа зазнає певної деформації.

Якщо потерпілий не вважає, що вчинивши кримінально каране діяння, злочинець порушив його оптимальні параметри життєдіяльності (наприклад, через суб'єктивну малозначність суми заподіяного матеріального збитку) або відчуває сумніви в державних правоохоронних органах, як предметі задоволення своїх потреб (не вірить у результативність заходів, що проводяться щодо встановлення злочинця, і не бажає при цьому витрачати особистий час і засоби на співпрацю з правоохоронцями) або моделюючи слідчі ситуації, доходить висновку про можливість розголосу при цьому відомостей, що стосуються його особистого життя, комерційної діяльності тощо. Таким чином постає питання, як спонукати потерпілого не відмовлятися від реалізації своїх процесуальних прав. Крім того, ще однією проблемою пов'язаної з розсудом потерпілої особи є її можливість відмова від правової допомоги.

Отже, наявність у потерпілого від злочину процесуальних прав, передбачених ст. 49 КПК України – це лише можливість їх використати, що передбачає й відмову від їх використання. Водночас державні органи, зокрема такі, що провадять дізнання, досудове слідство та розглядають справу по суті, зобов'язані сприяти реалізації прав усіх громадян: не тільки тих, хто з тієї чи іншої причини відмовляється підтримувати державне обвинувачення, а й тих, хто ризикує стати наступною жертвою непокараного злочинця й очікує від держави захисту своїх прав і законних інтересів від злочинних посягань.

Отже, відмова потерпілої особи від своїх процесуальних прав: на правову допомогу та відповідно на відшкодування завданої шкоди також безперечно є розсудом, але з протилежним знаком.

Тому для вирішення цієї проблеми хоча б частково необхідно щоб після встановлення факту спричинення моральної, фізичної або майнової шкоди певній особі, відносно неї, на виконання ст. 49 КПК України, має бути винесена постанова про визнання цієї особи потерпілою, після чого в порядку встановленому ст. 122 КПК України, їй мають бути роз'яснені її права з відповідною відміткою в постанові, що посвідчується підписом потерпілого. При цьому потерпілий, котрий стає таким не з моменту ознайомлення з постановою, а з моменту її винесення (між цими актами може сплитися деякий час), вже набуває право, засвідчуючи підписом факт ознайомлення з правами, зробити заяву щодо відмови від використання означених прав. Але це не є підставою для втрати статусу потерпілого.

Осадчая О. Г.

*Национальный университет «Одесская юридическая академия»,
ассистент кафедры теории государства и права*

ТИПОЛОГИЯ ПРОЦЕССУАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ

Юридическая ответственность представляет собой сложный системный объект, в котором выделяются следующие «содержательные» уровни: ответственность на уровне общей теории права, т. е. содержащая знания, выводы общие для материального и процессуального права; следующий уровень представлен системой представлений о взаимодействии, взаимовлиянии процессуальной и материальной ответственности; и третий «содержательный» уровень – на котором и процессуальная ответственность и материально-правовая рассматриваются как относительно самостоятельные категории. Из чего следует, что материально-правовая и процессуальная ответственности являются типами юридической ответственности. Принципиальное различие, между которыми состоит не в субъектах, не в предмете и методе правового регулирования правоотношений, а в характере последствий. Отказы в совершении процессуального действия, меры юридической ничтожности, приостановление полномочий властных субъектов процесса, изъятие определенных полномочий, и другие подобные меры характерны для многих